

Välkommen till Hjälmare kanal

Längs Hjälmare kanal kan du färdas i egen takt på land eller på vatten, och betrakta det varierande landskapet som inramar kanalen där den sträcker ut sig mellan Hjälmaren och Mälaren, via Arbogaån.

Omgivningarna har under århundradena präglats av kanalen, och man kan se spår av historien på många platser. Gamla raserade slussar, minnesmärken över kungar och kanalbyggare, slussvaktarbostäder och vattendrivna verksamheter kantar kanalen och vittnar om de som en gång levde och arbetade här.

Gravudden

Kanalhistoria

Hjälmare kanal är landets äldsta konstgjorda vattenväg som fortfarande går att färdas på. Redan på Gustav Vasas tid fanns planer på en kanal som skulle gå från Bergslagen till Västkusten.

Drygt 100 år senare togs planerna upp igen, och Hjälmare kanal började byggas 1629. Gustav II Adolf bestämde att folket i bygden skulle gräva ut kanalen i utbyte mot att de slapp krigstjänstgöring. Soldater från Sörmlands regemente hjälpte också till, och som mest sysselsatte kanalbygget över 500 man.

Bergsmän från Skinnskatteberg, bönder med rätt att bryta järnmalm, åtog sig uppgiften att bana väg genom berggrunden mellan Lillsjön och Långsjön. Arbetet utfördes med bränning, det vill säga berget hettades upp och splittrades därefter med kallt vatten. Kanalsträckan genom berget är cirka 600 meter, och kallas Bergskanalen efter upphovsmännen.

Kanalen hade stor betydelse för handeln med huvudstaden. Här fraktades förutom järn även spannmål och virke till Stockholm. I retur fraktade båtarna gods från huvudstaden till handelsmän i Örebro och till bruken i Bergslagen.

Hjälmare kanal krävde under den här tiden ständiga reparationer, och avbrott i trafiken förekom ofta. På förslag av Göta kanals skapare Baltzar von Platen byggde man 1819 en ny sträckning på drygt 5 kilometer mellan Arbogaån och Kvarnsjön och mellan Kvarnsjön och Långsjön. Resultatet blev en trafikled med betydligt större kapacitet. Den ursprungliga kanalen går fortfarande parallellt med den nya sträckningen och är skyddad som fast fornlämning.

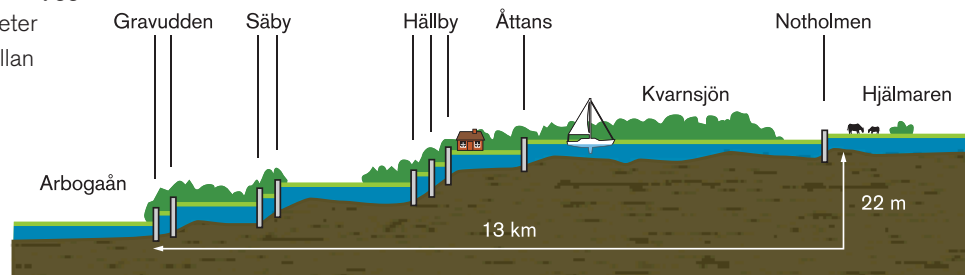
Kanalen idag

Idag är godstransporterna på Hjälmare kanal nedlagda, och kanalen trafikeras endast av fritidsbåtar och passagerarfartyg. Området är numera ett attraktivt turistmål, och upplevs lika bra från land som från vattnet.

Slussarna öppnas och stängs fortfarande för hand precis som på 1600-talet. Hjälmaren ligger 22 meter över Arbogaån, och nivåskillnaden är fördelad på nio slussar.

Båtar vid Hjälmare kanals besökscentrum

Upplev Hjälmare Kanal

"Hjälmare Kanal är ett kulturarv vars historik går tillbaka till 1600-talet. Kanalen är omgiven av vacker och värdefull natur med flera rödlistade arter. Vi har satsat stora resurser på att restaurera kanalens kanter och slussportar för att bevara anläggningens säkerhet och värde. Välkommen att uppleva ett av Mellansveriges mest attraktiva besöksmål!"

Per Erikson, vd för Hjälmare Kanal AB

Hjälmare Kanal AB är ett dotterbolag till Sveaskog som är Sveriges största skogsägare och ägs av staten.

Allemansrätten – frihet under ansvar

Allemansrätten är en unik förmån som tillåter att röra oss fritt i skog och mark så länge vi tar hänsyn till växt- och djurlivet och människors hemfrid. Grundregeln är att *inte störa – inte förstöra*. Enligt allemansrätten får du gärna tälta något dygn, plocka svamp och vilda bär men inte fridlysta växter. Ha alltid släckutrustning nära till hands om du ska elda. Tänk på att det ofta är eldningsförbud under sommaren. Mer information om allemansrätten kan du få av Naturvårdsverket på allemansratten.se

Hjälmare Kanal AB

070-264 53 29
slussansvarig@sveaskog.se
www.hjalmarekanal.se

Sveaskogs kundcenter

0771-787 100
www.sveaskog.se

Produktion: West Studios AB • Foto: Jan Ericsson, Anna Åkerblom, Arboga Museum, David Andersson, Mikael Gustafsson/
IBL Bildbyrå, Ingrid Hyninen, iStockphoto och Sveaskog • Tryck: Ätta.45 Tryckeri AB • December 2015

Upplev Sveriges äldsta farbara kanal

Naturen kring kanalen

Naturen som omger kanalen är av skiftande karaktär. I nordväst dominerar låglänt jordbruksmark medan skogklädda berg och mossar avlöser varandra i nordost. Söder om Kvarnsjön kantas Bergskanalen av skog, medan kanalens sydligaste delar är omgivna av öppen jordbruksbygd. Floran är liksom landskapet varierad, och till stor del påverkad av kanalens historia. Till exempel kantas stora delar av kanalen av en vacker allé av stora ekar och lärkträd, planterade för att förse kanalen med virke till slussreparationer och båtbygge.

Djur- och fågellivet

Att faunan är rik och varierad beror på de många olika landskapstyper som trakten erbjuder. Lodjur, kronhjort och spetsfläckad trollslända finns i området, men de är sällsynta och svåra att få syn på. Mer vanligt vilt är älg och rådjur, men också bäver kan ses i kanalen. Bland kanalens karakteristiska fåglar finns grå häger, strömstare, brunand och fiskgjuse. Har man tur kan man få se en skymt av kungsfiskare.

Kungsfiskare

Slussning

Hjälmare kanal bjuder på många upplevelser, och en av de största är naturligtvis slussningen, både att genomföra själv, eller att bara titta på.

För att ta en båt genom slussarna krävs minst en sjövan person ombord. Slussvakten leder arbetet och sköter själva slussningen. För båtar bredare än tre meter öppnas båda portarna, vilket medför att någon i besättningen bör vara behjälplig vid slussningen. Fendrar behövs som skydd mot slussväggar och intilliggande båtar. Båten förtöjs med för- och aktertamp enligt anvisningar från slusspersonalen. När vattennivån höjs, tas linorna "hem". Vid färd i motsatt riktning ger man efter på linorna när vattennivån sjunker. Självklart ska alla i båten ha flytväst.

Husbilar vid Hjälmare docka

Fiska, cykla eller vandra vid Hjälmare kanal

För besökaren finns en mängd aktiviteter att prova på i området kring Hjälmare kanal.

Kanalen bjuder på goda fiskemöjligheter. Den vanligaste fångsten är abborre och gädda, men även ål och gös kan fastna på kroken. Besök www.hjalmarekanal.se för mer information om var du kan köpa fiskekort. I området finns också inplanterade signalkräftor, så frampå hösten ges det möjlighet att fiska kräftor i kanalen.

Det finns fem skyltade vandringsleder kring kanalen som tar besökaren till några av områdets sevärdheter.

Utmed kanalen finns en markerad cykelled. Kanalcykelleden ansluter till Arboga kommuns nät av cykelleder.

Fiskelycka